

Norsk mat

Kunnskap om politikk
Temahefte 6 nr 2/17

«Kunnskap om politikk» er et tilbud fra Senterpartiskolen. Dette er små temahefter som tar opp aktuelle politiske temaer til fordypning og diskusjon i medlemsorganisasjonene, fylkeslag, lokallag, kommunestyregrupper, fylkestingsgrupper. «Kunnskap om politikk» er et fleksibelt studieopplegg, som kan tilpasses og brukes på flere måter. Temaheftene kan brukes selvstendig, eller de kan settes sammen til et studieopplegg som gjennomføres over tid.

«Folk vil ha trygg, sunn og kortreist mat. Senterpartiet er partiet for alle som er bevisste på hva slags mat de ønsker å spise og hva de ønsker å gi barna sine. Det finnes nesten ikke bedre utgangspunkt for ren og trygg matproduksjon enn det vi har i Norge. Vi har lite, men ren jord og rikelig tilgang på vann. Det er lite skadedyr og sykdommer, og vi bruker lite sprøytemidler og medisiner.»

(www.senterpartiet.no) Derfor er *Norsk mat* ett av tre temaer som Senterpartiet løfter fram i valgkampen 2017. Dette heftet tar blant annet opp trygg mat, mat og helse, vern av matjord og ressurser, og forutsigbarhet for de som produserer maten vår.

Tips!

Innmelding av kurs i Senterpartiskolen: Det er svært viktig å registrere studietimer. Derfor må alle kursaktiviteter meldes inn i Senterpartiskolen. Innmelding: www.senterpartiskolen.no Bruk studieplanen *Politisk arbeid i Senterpartiet* hvis heftet brukes som selvstendig studiearbeid. Kommunestyregruppene bruker studieplanen *Arbeid i kommunestyregruppa*.

Heftene i serien "Kunnskap om politikk" kan hentes fra www.senterpartiskolen.no

Antall studietimer og deltagere: For å få godkjent studieopplegg, må det være minst åtte **hele** klokketimer, og minst to deltagere, som er tilstede minst 75 % av tiden. En klokke time inkluderer pause. Tidsbruk kan variere, så her må dere selv justere tidsplan for gjennomføring. Det er tillatt å gjennomføre en liten del av studieopplegget elektronisk, ved bruk av telefon, Skype etc. Alle deltagerne må da være tilstede samtidig.

Frammøteliste og avslutning av kurs

Frammøteliste kan hentes her: www.senterpartiskolen.no

Listen sendes til efy@sp.no snarest etter at studieopplegget er gjennomført.

Kursbevis

Alle som gjennomfører studieopplegget (dvs. er til stede på minst 75 % av tiden) har krav på kursbevis. Kursbeviset kan bestilles fra Senterpartiskolen.

Spørsmål?

Ta kontakt med Senterpartiets Studieforbund, tel. 23 69 01 00/950 72 558

E-post: Elise Fylling, efy@sp.no eller Kristin Madsen, km@sp.no

Temaheftet «Norsk mat» er utgitt av Senterpartiets Studieforbund i mai 2017. Teksten bygger blant annet på et foredrag holdt av Kathrine Kleivland på Senterpartiets valgkampsamling januar 2017. Heftet er bearbejdet og tilrettelagt av Kristin Madsen. Foto: Kristin Madsen der ikke annet er angitt.

Matlandet Norge

«Velger du norsk mat, får du kvalitet - og du støtter norske arbeidsplasser slik at nordmenn kan bo i byen og på bygda. Og norsk mat er fantastisk: lam fra Lofoten, rein fra Finnmarksvidda, moreller fra Telemark og ost fra Gudbrandsdalen. Vi framstiller verdens reneste og tryggeste mat - med minimalt med sprøytemidler og antibiotika. Det skal vi fortsette med.» [Senterpartiet.no](https://www.senterpartiet.no)

Senterpartiet er partiet for alle som er bevisste på hva slags mat de ønsker å spise og hva de ønsker å gi barna sine. Alle har et forhold til norsk mat, og Senterpartiet er *Matpartiet*. Den posisjonen skal vi beholde, ved nettopp å fokusere på trygg, norsk mat i årets valgkamp. Vi skal fortsette å ha ren og trygg mat. Norge skal være helt øverst på verdenstoppen når det gjelder dyrevelferd, dyrehelse, smittevern, bærekraft og miljø.

Folk vil ha trygg, sunn og kortreist mat, og mange blir stadig mer opptatt av hvordan maten produseres og hvordan ressursene fordeles her i verden. Matprodusent og forbruker har svært ofte samme mål. Men selv om mat er et av våre mest grunnleggende behov, handler maten vår om så mye mer enn bare å fylle magen. Mat handler også om helse, identitet, livsstil, makt, kultur, glede og livsutfoldelse. Maten har i tillegg stor betydning for verdiskapningen, og norske arbeidsplasser. Mat er dessuten storpolitikk, nettopp fordi maten er en handelsvare på global basis. Derfor er mat så mye mer enn bare det å bli mett, og er derfor en verdi som ikke kan erstattes.

Matpolitikken er knyttet til andre av Senterpartiets kjernesaker:

- en aktiv regional- og distriktpolitikk
- en fremtidsrettet landbruks- og fiskeripolitikk
- en bærekraftig klima- og miljøpolitikk
- god folkehelsepolitikk
- sjølforsyning/beredskapspolitikk

Råvarene er sammen med vårt nordiske klima, topografi og store sesongvariasjoner et utgangspunktet for norsk matkultur og mattradisjon. Senterpartiet vil ha lange og levende norske næringskjeder fra råvare til produkt. Dette bidrar til god utnyttelse av landets ressurser, og sikrer at verdiskapningen gir gevinst i form av overskudd og arbeidsplasser. Maten er utgangspunktet for den største komplette verdikjeden i Fastlands-Norge. Med en matkultur i stadig utvikling, kommer vår felles kulturarv og identitet til uttrykk. I dag etterspørres mat med historie og lokal tilknytning, og mange vil ha større mangfold i produktutvalget. Derfor har norsk matkultur blitt et utgangspunkt for innovasjon i matnæringene. Det er heller ikke noe særnorsk fenomen å hegne om egen matproduksjon. Alle matproduserende land i vesten gjør det samme: beskytter egen matproduksjon, og satser på å fremme sine spesialiteter. Dessuten vet forbrukerne hva de vil ha, og mange vil gjerne ha norsk mat. Som eksempel fikk den tyske lavpriskjeden [Lidl](https://www.lidl.no) et kort liv da de forsøkte å etablere seg i Norge, gjennom å satse på utenlandske merkevarer som forbrukerne ikke kjente. Etter få år var det slutt, og Lidl solgte sine norske butikker.

Det er for øvrig ikke bare i Norge forbrukerne foretrekker mat som er produsert innenlands. Vi finner samme trenden også i andre land: folk vil ha lokalprodusert mat, og de vil vite hva de spiser. Senterpartiet vil satse på de norske mattradisjonene, den norske matproduksjonen og det store

Foto: Senterpartiet

mangfoldet av virksomheter som viderefører råvarene.

Slik vil vi styrke og videreutvikle Matlandet Norge.

Senterpartiet vil forenkle regelverket som regulerer «kortreist mat» og på denne måten støtte de mange spennende matbedriftene som utvikles i hele Norge.

Norskprodusert mat skaper arbeidsplasser og sikrer bosetting, miljø og trivsel i lokalsamfunnet. Senterpartiet skal være best på matpolitikken. Vi trenger hver eneste matprodusent fra land, fjell, sjø og vidde. Norsk matproduksjon er verdt å være stolt over – fra [verdens beste ost Kraftkar](#)

til sider fra Hardanger eller Lofotlam.

Vi trenger også allierte bybønder og matbevisste velgere som forstår at sunn, god norsk mat ikke kommer av seg selv. Det Norge vi er glad i er også det Norge vi alle kan kjenne smaken av, lukten eller synet av. Derfor kjemper Senterpartiet for matlandet Norge.

Kan vi leve av bare norsk mat?

Se dokumentaren på NRK om Ida og familien hennes som vil leve av bare norsk mat i en måned. I dokumentaren møter vi også eksperter på samfunnssikkerhet og matproduksjon, bønder og kokker som forteller om norsk mat, helnorsk kosthold – og om vi har nok mat dersom importen plutselig skulle stanse. [Uten mat og drikke - NRK-dokumentar om norsk mat](#)

Ja, mener familien Havåg fra Sunnmøre – som kun skal spise norsk mat ett helt år:

[Tanken er å leve gjennom sesongene og se hva vi får tak i, sier Lene Havåg.](#)

Les bloggen til Lene Havåg: [Prosjekt Norges matfat](#)

Trygg mat – hver dag

Det er stort behov for økt matproduksjon globalt. I Norge produserer vi under halvparten av maten vi spiser, og folketallet øker. Senterpartiet vil derfor følge opp målsettingen om økt matproduksjon på norske ressurser med sikte på økt sjølforsyning. Hele landet må utnyttes, og det må legges til rette for best mulig geografisk produksjonsfordeling. Reindrifta må sikres rammevilkår som gir en fortsatt bærekraftig drift. [Senterpartiets Prinsipp- og handlingsprogram 2017-2021](#).

■ Mat – en menneskerettighet

Retten til mat er en menneskerettighet, og ble nedfelt i [Verdenserklæringen om menneskerettigheter](#) allerede i 1948. Senere er retten til mat nærmere formulert i flere internasjonale konvensjoner, og den er beskrevet i [FNs konvensjon om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter](#) (1966). Dette betyr at alle mennesker har rett til å skaffe seg mat på en verdig måte, enten gjennom å produsere maten selv eller ved å kjøpe den. Senterpartiet har programfestet at alle land skal ha rett og plikt til å produsere mat til egen befolkning. Senterpartiet mener at det dette også må være Norges posisjon i internasjonale handelsforhandlinger. Senterpartiet vil dessuten medvirke til at andelen av landbruksimporten som kommer fra de minst utviklede land blir større, forutsatt at det ikke går på bekostning av disse landenes mulighet til å mette egen befolkning

■ Ren mat og god plante- og dyrehelse

I en spørreundersøkelse gjennomført av Ipsos MMI på oppdrag fra Tankesmien Agende og AgriAnalyse bekreftet respondentene at fem verdier er viktige når de skal handle mat til seg og sin familie:

- ✓ at maten er trygg
- ✓ at prisen er riktig
- ✓ at dyrevelferden er god
- ✓ at menneskene som produserer maten har gode arbeidsvilkår
- ✓ at produksjon og frakt av mat er klimavennlig

Trygg mat kommer ut som klart viktigst, ifølge [perspektivnotatet "Trygg mat", utarbeidet av Tankesmien Agenda og AgriAnalyse i 2016](#). At norsk mat er trygg og ren, er resultatet av en villet politikk. Senterpartiet har bidratt til denne politikken over lang tid. Norge har også gode forutsetninger for å ta vare på både dyre- og plantehelse, men press i form av import og økende krav til global frihandel med mat er utfordrende. For første gang er det påvist E-coli-bakterier som er resistente mot antibiotikumet kolistin i importerte matvarer til Norge, ifølge [Nasjonen 06.06.17](#). Forskere er bekymret over at det stadig blir enklere å importere planter: «*Myndighetene har i senere år åpnet mer og mer for import av planter og trær. Dette har svekket den gode plantehelsen i Norge.*» sier Juliana Perminow, som er forsker ved Norsk Institutt for bioøkonomi (NIBIO). Hun peker på at det lenge var forbudt å importere vertsplanter for den farlige sykdommen pærebrann, som smitter både eple- og pæretrær. Et annet eksempel er jordbærplanter som nå importeres fra land hvor det forekommer jordbærskadegjørere som hittil er ukjente hos oss. [NIBIO 25.02.16](#)

Plantesykdommer kan få store konsekvenser, både økonomisk og når det gjelder generell matvaresikkerhet. I februar i år kunne [Nationen](#) fortelle at forskere og internasjonale landbruksaktører som [FNs jordbruksorganisasjon FAO](#) og det [globale senteret for kornrustsykdommer ved universitetet i Aarhus](#) har slått full alarm om hissig utbredelse av sykdom på hvete. Forskerne frykter for at det kan bli en dårlig kornhøst i mange land på grunn av dette.

For at vi fortsatt skal ha ren og trygg mat, må det derfor være et kontinuerlig fokus på dyrevelferd, plante- og dyrehelse, smittevern, GMO, antibiotikaresistens, bærekraft og miljø.

Dessverre er trygg og ren mat ingen selvfølge, og det er store penger å tjene på juksing og triksing, ifølge Hilde Lysengen

Havro i [Nationen 02.06.2017](#). Svindel med mat er omfattende, og konsekvensene kan bli katastrofale. Om lag 10% av verdens matproduksjon er omfattet av svindel, verdien av matsvindel ligger et sted mellom 250 og 336 milliarder kroner pr år. Olivenolje, fisk, sjømat, melk og melkeprodukter, honning, juice og kaffe er de matvarene det svindles mest med på verdensbasis.

9300 norske storfepønder står bak verdens beste ku

I 2009 beskrev FN's mat- og landbruksorganisasjon NRF-kua som et godt eksempel på moderne, god og bærekraftig avl. Norsk Rødt Fe er ikke verdens mest solgte ku fordi den produserer mest melk eller mest kjøtt. Norsk Rødt Fe er verdens beste ku fordi den er frisk, fruktbar, har sterke bein og gode jur i tillegg til å melke bra og produsere kjøtt. [Norsk Landbruk 20. oktober 2016](#)

Foto: Wikimedia Commons

Norge har en unik plante- og dyrehelse som danner grunnlaget for produksjon av ren mat. Det er viktig at det tas de nødvendige forhåndsregler for å sikre lavt smittepress også i fremtiden. Fremveksten av antibiotikaresistente bakterier er en alvorlig trussel mot folks helse i fremtiden, «Ifølge den engelske helsedirektøren, Sally Davies, dør 50 000 mennesker i Europa og USA hvert år av infeksjoner som ikke lenger kan helbredes med antibiotika. Hun betegner den økende antibiotikaresistens som en global trussel på linje med terrorisme og klimaforandringer.» [Artikkel i Sykepleien, 23.05.2016](#)

Derfor må antibiotikabruken globalt reduseres, og ikke minst gjelder dette bruk av antibiotika i matproduksjonen. Norge har en streng medisinsk praksis når det gjelder helse i produksjonsbesetninger, men det er også et økende press på dyrehelsen hos oss. Norge har blant annet null-toleranse for MRSA (antibiotika resistente bakterier) i svinebesetninger. Ved funn av slike bakterier blir hele besetningen slaktet. Antall funn har økt, samtidig som antallet norske svinebesetninger er halvert over en tiårsperiode. Dette er en bekymringsfull utvikling: «Det er ikke tvil om at når du sentraliserer, så øker du smittepresset. Det krever mer av bonden for å holde kontroll på dette», sa Bjarne Undheim [til NRK 30.03.2016](#).

Så mye antibiotika bruker vi husdyrholdet

«Årets unge bonde 2016, Ingve Berntsen, har sammen med odelsgutt og veterinær Vidar Nedrebø og odelsgutt Halvard Bøe laget en film som viser hvor mye antibiotika som brukes av forskjellige land rundt om i verden. (Bondebladet 2. desember 2016.) [Se filmen her: Så mye antibiotika bruker vi.](#)

Senterpartiet mener

- Norsk matproduksjon må styrkes slik at vi kan produsere mer mat i Norge til en voksende befolkning og opprettholde kulturlandskap og arbeidsplasser over hele landet.
- En variert bruksstruktur, velfungerende markedsordninger og god lønnsomhetsutvikling er nødvendig for å videreutvikle et av verdens reneste og mest miljøvennlige landbruk.
- Senterpartiet vil styrke det nasjonale matvaremarkedet, samtidig som vår konkurranselovgivning skjerpes slik at kjedemakten i dagligvarebransjen svekkes til fordel for de mange dagligvareprodusentene.
- Kasting av mat er sløsing med en dyrebar ressurs. Senterpartiet vil motvirke dette matsvinnet og går inn for en lov mot matkasting av den typen Frankrike har. De estetiske kravene til mat må forenkles, og datomerkingssystemet må endres slik at forbrukerne får et mer realistisk forhold til matens holdbarhet.

Mat og helse

Usunt kosthold er en helseutfordring. Senterpartiet vil arbeide for økt bruk av godkjent sunnhetsmerking av matvarer, og reguleringen som sikrer redusert salt- og sukkerinnhold i matvarer. Amming er viktig for å fremme helse og forebygge sykdom hos spedbarnet. [Senterpartiets Prinsipp- og handlingsprogram 2017-2021](#)

■ Skolemat til alle

Skolemat til alle gir like muligheter, økt trivsel, økt læring og bedre helse både på kort og lang sikt. Derfor er innføring av et daglig, sunt og variert skolemattilbud til alle elever i grunnskolen god helsepolitikk i praksis. Skolemat handler om forebyggende helse, derfor vil dette kunne kalles vår neste velferdsreform. Det er enklere å forebygge enn å reparere, men Norge bruker færre helsekroner enn andre land når det gjelder forebygging. Skolemat handler også om å utjevne sosiale forskjeller. Kanskje blir det også mindre mobbing og bedre integrering, dersom elevene sitter rundt samme bord og spiser den samme maten? Senterpartiet ønsker at alle barn i grunnskolen skal få gratis frukt og grønnsaker hver dag, og vil gjeninnføre og utvide ordningen til også å gjelde videregående skole. Senterpartiet skal dessuten ha en troverdig og realistisk plan for innføring av et enkelt og sunt måltid i norsk skole. Dette kan være et tradisjonelt norsk brødmåltid, som gjerne kan innføres over tid. En kan starte i ungdomsskolen, der er behovet kanskje er størst. Selv om gratis skolemat til alle hadde vært det beste, er det mulig at finansiering må skje ved hjelp av en egenandel. Dette er vanlig i de fleste andre europeiske land.

Elevene blir mindre slitne med skolemat

<http://forskning.no/mat-og-helse-skole-og-utdanning/2013/11/mindre-slitne-med-skolemat>

Les mer om skolemåltidets historie

<https://www.frukt.no/artikler/skolemaltidets-historie/>

Den svenske skolelunsjen

<https://www.utdanningsnytt.no/magasin/2015/rett-over-grensen-far-elevne-gratis-skolelunsj/>

Skolelunsj på Japansk

Skolelunsj i Japan handler om mye mer enn mat. Her lærer elevene om matkultur, hygiene, hvor maten kommer fra, resirkulering mm. Derfor ansees også den 45 minutter lange lunsjpausen som en del av undervisningen. Elevene på Saitama City School trekker lodd om å få den siste biten med fisk - mens i norsk SFO serverer de lite fisk fordi ungene "ikke liker". Dessuten lærer de japanske elevene noe svært viktig: nemlig å takke for maten - og rydde etter seg. [Her kan du se film fra servering av skolelunsj ved Saitama City School i Japan.](#)

■ Sunt kosthold

Foto: Senterpartiet

I dagens Norge ser vi flere utviklingstrekk i kostholdet vårt som kan gi redusert helse i fremtiden. Vi spiser for mye bearbeidet mat, med for høyt innhold av sukker og salt, og vi spiser for mye kjøtt og for lite fisk. Men det finnes også gode mattrender. I følge [Helsedirektoratet](#) har forbruket av grønnsaker økt med drøyt 20 prosent og forbruket av frukt og bær økt med nesten 10 prosent i løpet av de 10 siste årene. Forbruksundersøkelsene 1975–2012 viser et økt forbruk av grønnsaker, frukt og bær over lang tid.

Samtidig burde det ikke være så vanskelig å endre matvanene våre. Sunt, norsk kosthold kommer nemlig stadig bedre ut i undersøkelser om mat og helse. De senere årene har flere store forskningsprosjekter undersøkt mulige helseeffekter av det nordiske kostholdet. Det danske prosjektet [OPUS](#) har i tillegg til å se på helse og god smak, også vektlagt miljøaspektene ved mat og matproduksjon. Kostholdskonseptet «Ny nordisk hverdagsmat» består av matvarer som er lite bearbeidet. Dette er mat som kan produseres eller høstes lokalt. Eksempler på slike matvarer er fisk og vilt, rug, bygg og havre, rotgrønnsaker, kål, løk, bønner og erter, poteter, frukt, bær, nøtter og frø, melk osv.

[En gruppe forskere ved universitetet i Agder](#) har i samarbeid med Folkehelseinstituttet undersøkt sammenhenger mellom kosthold i tråd med ny nordisk hverdagsmat, og svangerskaphelse. Studien er basert på 66 000 kvinner, og viste at de som scoret høyt på ny nordisk hverdagsmat i svangerskapet hadde et bedre sammensatt kosthold og høyere inntak av vitaminer og mineraler sammenlignet med andre. Barn av mødre med høy score på det nordiske kostholdet hadde også generelt sett høyere fødselsvekt. Fødselsvekt er et mål på fosterets tilgang på næring gjennom svangerskapet, og har vist seg å være sterkt forbundet med senere helse. ([Aftenposten 14.04.2014](#))

I skolen må mat- og helsefagene videreutvikles, blant annet ved å øke innsats og status innen disse fagene. For eksempel kreves det god lærerkompetanse i skolen, med gode faglærere som kan undervise i kosthold nettopp fordi usunt kosthold er en så stor helseutfordring. Senterpartiet vil også arbeide for økt bruk av godkjent sunnheitsmerking av matvarer, og reguleringen som sikrer redusert salt- og sukkerinnhold i matvarer.

Senterpartiet vil prioritere barn og unge, og starte satsingen tidlig. Gode forebyggende helsetjenester er også god folkehelsepolitikk. Amming er viktig for å fremme helse og forebygge sykdom hos spedbarnet. Dagens barselkvinner sendes raskt hjem, og får ikke alltid i gang amming. Derfor må den kommunale helsetjenesten, gjennom jordmor og helsestasjon være tilgjengelig og ha nok kapasitet til å kunne hjelpe.

Også blant de eldste må det fokuseres mer på riktig ernæring og kosthold. Derfor vil Senterpartiet innføre krav om tilgang til ernæringskompetanse ved alle sykehjem. I dagens Norge kan vi ikke være bekjent av at over halvparten av eldre i institusjon lider av underernæring. Dette er tall som kom fram i en rapport fra Nasjonalt Råd for ernæring, publisert i januar 2017: [Sykdomsrelatert underernæring. Utordringer, muligheter og anbefalinger](#). Leder av det nasjonale rådet Liv Elin Torheim, mener at det må et krafttak til: «Det viktigste i rapporten er mangelen på tiltak – at det ikke blir gjort noe som monner. Det må være et system som sikrer at prosedyrer for best mulig ernæring blir gjennomført på best mulig måte overalt, og ikke blir avhengig av ildsjeler.» [Dagens Medisin 19.01.2017](#) Torheim hevder at problemet er at det ikke blir gjort noe som monner, og at det kreves handling og systematisk arbeid som omfatter alt fra det generelle mattilbudet til medisinsk ernæringsbehandling.

«Rammene er gitt. Vi vet det blir flere eldre. Mange av dem vil utvikle underernæring, en lidelse som er dyrt og vanskelig å behandle. Det dreier seg om sykehusinnleggelse og infeksjoner. Vi vet at forebygging hjelper, og lønner seg. «Mat er medisin» er ikke bare et fiffig slagord. Mat virker.»
[Arnt Steffensen Leder, Kost- og ernæringsforbundet i Stavanger Aftenblad 07.03.2017](#)

Vern av matjord og ressurser

Produksjon av mat, bioenergi og fiber krever bærekraftig arealbruk. I Norge utgjør dyrka mark kun 3 % av landarealet. Senterpartiet vil at matjorda skal få sterkere juridisk vern. Matjord er en nasjonal ressurs som må forvaltes nasjonalt. Vi må bevare matjorda, sikre lokalt eierskap og redusere hindringer for aktiv arealbruk. Aktiv bruk gir det beste vern. Jordvern skal derfor være overordnet i all framtidig arealforvaltning. [Senterpartiets Prinsipp- og handlingsprogram 2017-2021](#)

■ Vern av matjord

Jorda er en arv som vi forplikter å forvalte for våre etterkommere. Senterpartiet vil at Norge skal ta sin del av ansvaret for å løse miljø- og klimaproblemene. Senterpartiet vil gjøre de fornybare naturressursene, og bruk av disse i lange verdikjeder, til fundamentet for økonomien. Dyrka jord er grunnlaget for all matproduksjon i landbruket. Dette er Senterpartiets hjertesak, og svært godt egnet for folkemøter, debattinnlegg og redaksjonelle saker. Ett dekar med nedbygd matjord kunne gitt 1000 brød for all framtid.

Dyrkbar jord er en knapphetsressurs både i verdenssamfunnet og her hjemme. Matjorda er under så stort press at den trenger strengere lovvern. Hensynet til utbygging av industri, infrastruktur og boliger må balanseres bedre mot det langsiktige hensynet til matproduksjonen. Mer matjord må derfor dyrkes opp, og mindre matjord må bygges ned. Jordbruksareal som går ut av drift, er en stor utfordring. For å hindre tap av matjord må derfor jordvernpolitikken strykes, slik at vi opprettholder landbruket i hele landet. Senterpartiet vil dessuten ha en samferdselspolitikk som tar hensyn til dyrket mark. Hensynet til jordvernet skal avklares så tidlig som mulig i planprosessene og vektet høyt ved valg av trasé. Ved valg av vegstandard og trasé må det synliggjøres alternativer til nedbygging av matjord. Med en sårbar situasjon for den globale matproduksjonen og med et mer uforutsigbart klima nasjonalt, trenger vi den dyrka marka vi har til å produsere norsk mat.

Jordvern som samfunnsinteresse

Matjorda er beskyttet i lovverket. Hvorfor trenger vi da jordvern? Forsker Hilde Bjørkhaug ved Norsk senter for bygdeforskning skriver om jordvern: *Sammenhengen mellom jord- og matsikkerhet blir utydelig. Selv om det enda er stor oppslutning om jordbrukets kulturlandskap, så passer kanskje ikke matproduksjon lenger inn i hva som er våre bilder på attraktive hverdagslandskap i byer og tettsteder hvor de fleste av oss bor?* [Nasjonen, Faglig snakka 29.03.2017](#)

I følge Statistisk Sentralbyrå ga norske kommuner grønt lys til å bygge ned 6 026 da dyrka jord i 2016. Dette til tross for at Stortinget har vedtatt at omdisponering av dyrka jord skal ned på 4 000 da innen 2020. «Jordvern er en av de første sakene Senterpartiet vil ta tak, dersom vi kommer i regjering etter høstens Stortingsvalg», sier Geir Pollestad til Nationen 21.06.2017. Senterpartiet ønsker å endre dagens nasjonale retningslinjer for samordning av bolig-, areal- og transportplanleggingen, slik at jordvern gis høyere prioritet ved utbygging i pressområdene. Jordlovens bestemmelser må gis forrang foran disse retningslinjene. Vi vil også ha full åpenhet om opsjonsavtaler som berører jordvernet.

Rene råvarer, vårt nordiske klima, topografi og store sesongvariasjoner er utgangspunktet for den norske matkulturen og produksjon av trygg mat til den norske befolkningen. Gjennom vår nasjonale jordbrukspolitikk og et sterkt landbrukssamvirke er matproduksjonen utgangspunkt for den største komplette verdikjeden i Fastlands-Norge. Rapporten [«Jordbrukets bidrag til bioøkonomien» fra NIBIO](#) viser at norsk matsektor kan omsette for 230 milliarder kroner i 2050.

Den norske landbruksmodellen har bidratt til å gi oss en rekke fortrinn når det gjelder dyrehelse og mattrygghet som nærmest er unike på verdensbasis. Dette gir næringen det beste utgangspunkt for innovasjon og ny næringsutvikling. Senterpartiet vil styrke det nasjonale matvaremarkedet, samtidig som vår konkurranselovgivning må skjerpes som motvekt til kjedemakten i dagligvarebransjen. Dagligvareprodusentene i primærproduksjonen og foredlingsleddet må styrkes. Dette er avgjørende for å utnytte jordbrukets produksjonspotensial i alle deler av landet. Store deler av vårt distriktbaserte jordbruk vil ikke overleve i en deregulering av matvaremarkedet.

Matlandet Norge blir rikere ved at forbrukerne sikres valgmuligheter mellom standardprodukter fra de landsomfattende leverandørene, og lokalmat direkte fra produsent eller småskalaleverandører. Andelen økologisk produsert mat må dekke etterspørselen.

Det store matparadokset

*Vi drømmer om kortreist mat og det gode bondeliv. Virkeligheten er noe ganske annet. Det er kanskje en idé å komme seg opp av sofaen, skru av tv-en et øyeblikk og bry seg litt mer om den store jordbrukspolitikken, skriver Tone Sofie Anglen i kronikken *Det store matparadokset**

[Det store matparadokset.](#)

Foto: Pixaby

■ Matproduksjon og klimautfordringer

Klimaendringer vil påvirke tilgangen på mat og vann og kvaliteten på avlinger over hele verden. Fattige land er mer utsatt enn rike land, blant annet fordi en så stor del av både livsgrunnlag og økonomi er knyttet til landbruk. Derfor blir også utviklingsland ofte hardt rammet av stormer, tørke- og flomkatastrofer. I Norge er vi bedre rustet enn mange andre land når det gjelder matproduksjon og de utfordringene som klimaet kan gi.

Samtidig er det krevende å drive jordbruk i et land som ligger langt mot nord, med lange vintre og kort vekstsesong. De siste årene har også Norge vært rammet av ekstreme uvær og flom som har ført til betydelig skade både på matjord, bygninger, avlinger og infrastruktur. Under Pinseflommen i 2013 sto rundt 20 000 mål med dyrka jord i Hedmark og Oppland under vann, delvis pga. ekstreme nedbørsmengde. I Akershus og Buskerud ble om lag halvparten av matjorda berørt, noe som også ga rekordstor avlingssvikt.

«De glemte klimaskadene»

<http://www.aftenposten.no/norge/Endret-klima-odela-alt-84605b.html>

«Klimabetingende» skader i Norge førte til i 2013 at 1496 bønder fikk rekordhøy erstatning på 80,2 millioner kroner. Beløpet øker etter hvert som flere saker behandles ferdig. Over en million dekar jordbruksområder ble rammet av flommene som herjet i 2013 etter kraftig snøsmelting og store nedbørsmengder. Ekstremklimaet førte også til rekordstor avlingssvikt, og i Akershus og Buskerud ble halvparten av matjorden rammet.

■ Reindrift

I deler av landet er reindrift en viktig del av distriktets næringsliv. Reindriften må likestilles med jordbruket hva angår avgifter og driftsmidler. Reindriften nyttiggjør seg utmarksressursene i fjellområdene i store deler av landet og har et stort potensial for økt verdiskaping gjennom sine særegne produkter. Reindrift er en viktig samisk næring og kulturbærer. Det er en forutsetning for næringas eksistens og legitimitet at ressursene utnyttes på en bærekraftig måte, ved at reintallet tilpasses ressursgrunnlaget i beiteområdene. Samtidig må reindriftnæringa sikres forutsigbare rammevilkår. Senterpartiet vil ha en gjennomgang av reindriften. Erstatningsordningen for tap av rein til fredet rovvilt må forbedres. Senterpartiet vil bidra til at næringen får utnyttet det store potensialet for verdiskaping som finnes ved å bedre salg og markedsføring av foredlede reinprodukter. I tillegg kommer næringsmulighetene i blant annet kulturformidling og turisme.

■ Aktiv forvaltning av natur og biologisk mangfold

Utrydding av dyre- og plantearter gir uopprettelige skader og setter verdens matvaresikkerhet i fare. Biologisk mangfold og sårbare økosystemer må derfor tas vare på gjennom en kombinasjon av et godt nasjonalt regelverk og lokal forvaltning. Senterpartiet vil ta vare på naturressursene og det biologiske mangfoldet gjennom bærekraftig bruk. Den gode naturforvaltningen vokser først og fremst fram gjennom klok og langsiktig bruk. Fornuftige forvaltertradisjoner gir som regel bedre og mer langsiktig vern enn det mer formaliserte vernet gjennom fredninger. For eksempel er frivillig skogvern en effektiv og lite konfliktskapende ordning. Mye av det biologiske mangfoldet i Norge er avhengig av menneskelig bruk. Om lag 1/3 av de norske artene som er utrydningstruede, hører hjemme i jordbrukets kulturlandskap – spesielt i beiteområdene. Derfor er fortsatt bruk av naturen til matproduksjon viktig for å opprettholde naturmangfoldet, og det er særlig viktig å opprettholde beitepraksisen. Jo bedre naturen forvaltes, jo mindre er behovet for vern. I enkelte tilfeller er vern av naturtyper og dyre- eller plantearter likevel nødvendig. Vern er imidlertid et *middel* for å bevare naturen, ikke et *mål* i seg selv. Senterpartiet mener derfor at rovviltpolitikken skal ivareta både rovdyr og beitenæring. Beitebruk i hele landet og utnytting av utmarksressursene forutsetter at rovdyrstammene holdes på et begrenset nivå.

■ Matkasting

Nok mat av god kvalitet er en selvfølge for oss i Norge. Men det vil komme tid da vi vil tenke på all maten vi har kastet. Mat er en knapp ressurs, ikke en selvfølge. Altfor ofte havner god mat i søpla, og det er helt nødvendig med flere tiltak for å begrense matavfall og svin. Senterpartiet er opptatt av respekt for maten. Det er ti ganger mer klimaeffektivt å forebygge matsvinn, framfor å behandle det som avfall og produsere biogass. I 2015 la Senterpartiet fram et forslag i Stortinget om å halvere mengden matavfall innen 2026, og at det skulle utredes en konkret plan for hvordan dette skal gjøres. Kasting av mat er sløsing med en dyrebar ressurs. Senterpartiet vil motvirke matsvinnet, og går inn for en lov mot matkasting av den typen Frankrike har fått. All mat må forbruksmerkes med informasjon om råvarenes opprinnelsesland, foredlingsfirma og innhold. Mattilsynet må settes i stand til å kontrollere at varene er i henhold til forbruksmerking, også dette for å begrense matkasting.

Smått er godt – og hvert dekar matjord teller

Troen på at store areal er mest lønnsomt og produktivt er mer ideologi enn fakta. Norske småbønder kan rette nakken, skriver Kari Gåsvatn – og som forteller om avlingen på det lille bruket Bec Hellouin i Normandie som ble en sensasjon. [Les kronikken i Nationen 7. mai 2017.](#)

Grønnsakskrise i Europa

Dårlig vær ødela deler av både spanske og italienske grønnsaksavlinger vinteren 2017. Flere land måtte innføre rasjonering av enkelte typer grønnsaker, mens «rike nordmenn» kjøpte seg ut av krisen: [Aftenposten 20. februar 2017.](#) Norge kan langt på vei være selvforsynte med grønnsaker – hvis vi tilpasser oss sesongvariasjonene. Trenger vi egentlig å importere sesonggrønnsaker når vi har mulighet til å lagre grønnsaker for vinteren, spør derfor [Kari Gåsvatn i Nationen 25.02.2017](#)

Matsvinnet er enormt

En tredel av all mat som produseres i verden, blir ødelagt eller kastet. De 842 millioner menneskene som sulter i dag kan mettes på bare 1/3 av den maten som kastes i USA og Europa alene. Over halvparten av dem som sulter er fattige, småskala matprodusenter som blir rammet av klimarelaterte katastrofer som flom og tørke. [Matsvinn og matavfall i Norge. Hvor mye spiselig mat kastes? Hva er årsakene og miljøeffektene? Diskusjonsnotat Hilde Helgesen 2015](#) (NILF –Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning) Og slik kan vi kaste mindre mat: <https://www.nrk.no/ho/slik-kaster-du-mindre-mat-1.12564379>

Senterpartiet vil

- Ha et strengt jordvern som oppfyller Stortingets jordvernforlik som slår fast en målsetting om at nedbyggingen av matjord skal ligge under 4000 mål årlig før 2020. På sikt må tallet reduseres ytterligere til 2000 mål - et nytt nasjonalt halveringsmål.
- Gå inn for en samlet nasjonal jordvernsplan.
- Grunnlovsfeste at matjorda skal disponeres langsiktig og ivaretas for kommende generasjoner.
- Lovfeste muligheten til varig vern av matjord.
- Sikre matjord sterkere vern enn utmark.
- At jord som bygges ned skal gjenbrukes som matjord.
- At jordvernet skal vektes tyngre i planprosesser og at det skal nydyrkes like mye jord som det blir omdisponert.

Forutsigbare rammevilkår for matprodusentene

«Økt norsk matproduksjon handler både om trygg mat og om matvaresikkerhet i Norge. Da må vi gi bonden en inntekt som er til å leve av. For det å være bonde er ingen 7-16 jobb.» [Geir Pollestad, Senterpartiets landbrukspolitiske talsperson.](#)

Senterpartiet er tydelige på at alle land har både rett og plikt til egen matproduksjon. I en verden som trenger mer mat, skal vi ta vårt ansvar på våre arealer. Derfor må vi legge til rette for at norske matprodusenter skal ha forutsigbare forhold, med alt fra mulighet for å levere geitemelk, trygg overdragelse til neste generasjon, og mulighet til å tjene penger på matproduksjon. Det må føres en politikk som gir ungdom bo og drivelyst, sammen med forutsigbare rammevilkår for dem som vil, og som tør å satse. Senterpartiet sin landbrukspolitikk skal gi trygg og sikker mat, landbruk over hele landet, økt verdiskaping og ei bærekraftig næring. Senterpartiet vil også ha et sterkt og velfungerende importvern, og vil utnytte handlingsrommet i internasjonalt avtaleverk for å sikre best mulig tollvern. Framtidige WTO-avtaler må ivareta retten til egen matproduksjon.

Foto: Mako Madsen

Inntektsnivået i jordbruket må økes slik at det kommer på nivå med andre grupper i samfunnet. Inntektsgapet må tettes om ungdom skal kunne velge matproduksjon som yrkesvei. Dette har Senterpartiet vært tydelig på i årets

jordbruksoppgjør, hvor Høyre/FrP regjeringen under forhandlingene ikke viste vilje til å følge opp Stortingets føringer for å tette inntektsgapet mellom bønder og andre grupper. Tilskuddet til nydyrking og grøfting må økes kraftig, og dyrket jord skal sikres for matproduksjon for framtida. Dersom samfunnet likevel vedtar omdisponering av dyrkede arealer, må dette kompenseres gjennom flytting av matjord og kompensasjon gjennom nye arealer til grunneier. Nedbygging av høykvalitets matjord må kun skje når tunge samfunnshensyn krever det. En velfungerende markeds- og produksjonsregulering er nødvendig av hensyn til forutsigbarhet for matprodusentene.

Norsk matproduksjon må baseres på eget ressursgrunnlag slik at selvforsyningsgraden, korrigert for importerte fôrråvarer kan styrkes. Større produksjonen av eget fôr i husdyrproduksjonen gjør oss mindre avhengig av å importere fôr. Derfor bør den norske produserte andelen av kraftfôr økes. Senterpartiet vil øke norsk kornproduksjon og bedre kornøkonomien. Beredskapslagring av korn gjennom gårdslagring og nasjonal silokapasitet er også viktig i denne sammenheng.

Mer mat må i framtida produseres på norske ressurser. Norsk matproduksjon på norske arealer skal økes med 20 % i løpet av de neste 20 årene. Hvis vi skal klare dette, må dette skje gjennom god forvaltning av ressursgrunnlaget vårt. Utmarksbeite er en viktig ressurs i et karrig land som Norge, hvor kun 3 % av arealet egner seg til dyrking. Men skal husdyr og rein kunne beite utmarksområdene, må rovvilt og rovfugl forvaltes på en fornuftig måte. Senterpartiet vil ha en rovdyrpolitikk som bygger på prinsippene om regional forvaltning, effektivt uttak av rovdyr som representerer et skadepotensial og erstatning for tap påført av rovdyr. Det er avgjørende for både næringsvirksomhet og livskvalitet at rovdyrforliket fra 2011 blir fulgt opp i tråd med Stortingets intensjoner. Storsamfunnet skal ta ansvaret for belastningen som rovdyra fører med seg, på vegne av de som blir berørt. Den som blir påført tap som følge av rovdyrangrep, skal kompenseres for dette. Uttak av rovvilt er statens ansvar og må skje på en effektiv måte når fellingstillatelse er gitt.

Ulv i prioriterte beiteområder

Mer enn 100 sauer er på kort tid drept av ulv i beiteområdene Hurdal, Gran Østås og Toten i fylkene Akershus og Oppland. Leder i Norsk Bonde- og Småbrukarlag, Merete Furuberg påpeker at ulven er inne i beiteprioritert område der Stortinget har vedtatt at beitedyr skal ha forrang. - *Skadegjøreren skal ut – det skal ikke forekomme ulv her. Nå må alle midler tas i bruk*, sier Furuberg.

[Aftenposten 14. juni 2017](#)

Verdikjeden er også viktig når det gjelder forutsigbare rammevilkår for matprodusentene. Maten skal foredles, distribueres og ut til forbruker i butikk. Den norske dagligvarebransjen styres av noen få, sterke butikkjeder. Disse kjedene får stadig større makt over matproduksjonen, næringsmiddelindustrien og distribusjonen av mat. Det gir forbrukerne et begrenset vareutvalg, hindrer næringsutvikling i de norske matnæringene, og reduserer de norske matprodusentenes muligheter til bedre betaling. Dette er en økende utfordring for så vel leverandører som forbrukere. Dessuten påvirker dette både rammebetingelser og forutsigbarhet for primærprodusenter og matvareindustri. Matkjedeutvalgets maktanalyse i 2011, [Mat, Makt og avmakt – om styrkeforholdene i verdikjeden for mat](#) ” viste at de store matvarekjedene over tid har økt sin makt i forhold til de andre leddene i verdikjeden.

Matvarekrigen

«I over to år har et nytt lovforslag ligget klar. Lov om god handelsskikk skal regulere forhandlingene mellom dagligvarekjedene og leverandørene. Målet er å gi forbrukerne bedre utvalg, tilgjengelighet og kvalitet og lavere priser. Nå krever NHO at loven vedtas og følges opp.»
["Det haster å få på plass en lov om god handelsskikk"](#) (NRK 11.08.2015)

Forslaget til lov om god handelsskikk som ble fremmet i 2015 ble støttet av Senterpartiet, Arbeiderpartiet, SV og MDG. Loven la opp til ryddigere forhandlinger og avtaler mellom partene i bransjen. Forslaget ble nedstemt av de borgerlige partiene. I sakens anledning uttalte Senterpartiets Geir Pollestad følgende: *«Det er behov for en lov om god handelsskikk, og andre tiltak for å styre og tvinge dagligvarekjedene til å være et formidlingsledd for nye produsenter, enten de er små eller store.»*

Senterpartiet vil

- Ha et sterkt og velfungerende importvern som sikrer volum, volumvekst og prisuttak i norsk jordbruksproduksjon.
- Utnytte handlingsrommet i internasjonalt avtaleverk for å sikre best mulig tollvern. Norge må i tillegg søke samarbeid med andre land for å øke dette handlingsrommet, slik at tollvernet kan styrkes ytterligere.
- At framtidige WTO-avtaler og andre handelsavtaler må ivareta retten til egen matproduksjon.
- Ha en 10-årig investeringspakke og heve avskrivningsraten på både driftsbygninger og husdyrbygninger. Investeringspakka må bidra til å sikre en fortsatt variert bruksstruktur.
- Sikre at beitemark er i bruk og stimulere til økt beiting som et virkemiddel for bevaring av kulturlandskap og biologisk mangfold.
- Sikre en velfungerende markeds- og produksjonsregulering og sikre samvirkets rolle som markedsregulator og avtaker av norske råvarer fra hele landet.
- Styrke norsk matproduksjon basert på eget ressursgrunnlag slik at selvforsyningsgraden, korrigert for importerte fôrråvarer kan styrkes. Øke produksjonen av fôrmidler som grunnlag for husdyrproduksjonen med mål om å redusere fôrimporten. Norskandelen i kraftfôret må økes.
- Øke norsk kornproduksjon og bedre kornøkonomien.
- Øke jordbruksarealet i Norge, blant annet gjennom å styrke tilskuddsordningene.
- Innføre et statlig nydyrkingstilskudd.

Handelspolitikk er ikke lenger for spesielt interesserte, og dette har også noe med matproduksjon å gjøre. Det har lenge vært forhandlet om TTIP (Transatlantic Trade and Investment Partnership), som er en frihandels- og investeringsavtale mellom EU og USA. Dersom partene kommer til enighet, blir dette den største handelsavtalen i verden. Avtalen vil i såfall berøre Norge gjennom vår EØS-tilknytning, og mange er bekymret for både mat- og miljøstandarder dersom vi blir tilknyttet TTIP. Avtalen vil også gi internasjonale selskaper større makt. En NUPI-undersøkelse om Norge tilknyttet TTIP, viser at Landbruket vil komme svært dårlig ut. Ved en harmonisering kan vi måtte importere både regelverk og matvarer vi ikke ønsker. Det kan bety at også Norge blir nødt til å senke sine standarder for mat og miljø. Vi må avvikle mye av det norske tollvernet, og da vil importen av matvarer øke ytterligere. Med Donald Trump i det hvite hus, ser det ut til at TTIP i øyeblikket er lagt på i. Samtidig er internasjonale handelsavtaler som TTIP kommet for å bli. Så det er ingen grunn til å tro at ikke TTIP eller en lignende avtale kommer opp igjen senere.

Norsk landbruk og TTIP

Rapporten [TTIP og Norge: Virkninger og handlingsvalg](#). (NUPI Norsk Utenrikspolitisk Institutt 2016) konkluderer med at Norge samlet sett vil ha en betydelig vekst med TTIP. Med unntak av landbruket, som vil bli den store taperen. Og da også med muligheten for at hele den norske næringsmiddelindustrien settes i spill.

Fiskeri og havbruk – nøkkelnæringer langs kysten

«Fisket skal fortsatt eies av det norske folk i fellesskap, der hvert fylke skal opprettholde sine tradisjonelle fangstrettigheter og der fiskerettigheter fordeles av myndighetene og ikke skal kunne selges eller flyttes ut av det fylket det tilhører.» [Senterpartiet.no](#)

■ **Fiskeriene**

Senterpartiet vil at fiskeri- og havbrukspolitikken skal utformes slik at den kan bidra til å sikre lønnsomme bedrifter – både på hav og land – konkurransedyktighet og økt markedsfokus, og dessuten ivareta distriktspolitiske målsettinger om arbeidsplasser og bosetting kystsamfunn. Senterpartiet er opptatt av å legge til rette for økt videreforedling i Norge. Senterpartiet vil sørge for at vi får en variert fiskeflåte, og fiskeriressursene skal fortsatt eies av det norske folk i fellesskap

Norge har særegne muligheter knyttet til vår lange kystlinje og beliggenhet i nord. Kyst- og havområder gir mat og store verdier. Ressursene i havet og langs kysten er fellesskapets eiendom, og skal sikres for framtidige generasjoner gjennom bærekraftig forvaltning og nasjonal råderett. Bærekraftig ressursforvaltning er i seg sjøl en nødvendig forutsetning for lønnsomme fiskerier og fiskeindustri. Derfor sa Senterpartiet nei da Høyre/Frp-regjeringa foreslo å oppheve pliktene for torsketrålerne. Pliktsystemet pålegger enkelte eiere av fartøy med torsketråltillatelse å tilby fangst, og innebærer at fiskeindustri og mottak må kjøpe fisk og opprettholde aktivitet.

Det skal være et overordnet mål at en størst mulig del av fisken landes og bearbejdes i Norge. [Pressemelding fra Senterpartiet](#) : *Spnei til avvikling av pliktene for torsketrålerne* (30.05.2017)

Automatiseringen av fiskeindustrien kan legge et godt grunnlag for å flytte arbeidsplasser hjem igjen fra utlandet. Norge skal være verdens fremste sjømatnasjon. For å klare dette må vi ligge kunnskapsmessig i front på områder som bærekraftig ressursbruk, havmiljø, klima, produktutvikling og marked.

Fiskeriressursene skal fortsatt eies av det norske folk i fellesskap. Senterpartiet vil forvalte ressursene, rettigheter og kvoter på en måte som ikke bidrar til sentralisering og

eierkonsentrasjon, verken innad i regioner eller mellom landsdeler. Senterpartiet vil legge til rette for de lokalt forankrede selskapene i fiskeri- og havbruksnæringen, med mange små og mellomstore bedrifter. Vi vil sørge for at vi har en variert fiskeflåte. Kystfisket har i århundrer vært en grunnpilar i sysselsetting og verdiskaping langs kysten.

En sterk fiskerinæring med variert, lønnsom og framtidsrettet fiskeflåte gir grunnlag for rekruttering og fornying av flåten. Dette er nært knyttet til øvrig virksomhet langs kysten.

Gjennom å satsing på verdiskapingen i havbruksnæringa, skal Norge være verdens fremste sjømatnasjon. For å klare dette må vi ligge kunnskapsmessig i front på områder som bærekraftig ressursbruk, havmiljø, klima, produktutvikling og marked. Og sist men ikke minst så må vi spise mer fisk for helsas skyld.

Senterpartiet vil

- Styrke fiskenæringa ved å sikre en variert, lønnsom og framtidsrettet fiskeflåte som gir grunnlag for rekruttering og fornying av flåten, nært knyttet til øvrig virksomhet langs kysten.
 - Videreutvikle og prioritere kystflåten.
 - Opprettholde deltakerloven og fiskesalgslagsloven. Håndheve aktivitetskravet i deltakerloven.
 - Ikke gå inn for strukturering av kystflåten under 11 meter.
 - Opprettholde en differensiert og fisker-eid flåte med spredt eierskap.
 - La kriteriene for fordeling av kvoter mellom de enkelte fartøygruppene ligge fast.
 - Sikre en desentralisert mottaksstruktur gjennom å sette av midler over statsbudsjettet til føringsordninger og mottaksstasjoner uten andre alternativer for levering.
- Legge til rette for økt lokal videreforedling av fisk i Norge.

Fisk er bra for helsa. Vi kan med fordel spise fisk 3-4 ganger i uka, sier [Vitenskapskomiteen for mattrygghet](#). Både fet og mager fisk beskytter mot hjerte- og karsykdommer, og bidrar positivt til utviklingen av nervesystemet hos foster og spedbarn som ammes når mor spiser fisk.

Foto: Pixaby

■ Havbruksnæringa

Det skal satses på verdiskapingen i havbruksnæringa, og Norge skal være verdens fremste sjømatnasjon. Norge har allerede en sterk posisjon som sjømatnasjon på det globale markedet. Senterpartiet ønsker å gjøre denne posisjonen enda sterkere. Slik kan vi bidra og ta ansvar for å øke mattilførselen, og styrke matsikkerheten i en verden med stor befolkningsvekst. For å klare dette må vi ligge kunnskapsmessig i front på områder som bærekraftig ressursbruk, havmiljø, klima, produktutvikling og marked.

Senterpartiet er opptatt av at det skal legges til rette for videre vekst innen havbruksnæringa, innenfor bærekraftige rammer. Det er viktig å sikre tilgang til gode sjølokaliteter for havbruksnæringa og nødvendig landareal for settefiskproduksjon. Næringa og myndighetene må sammen bidra til forskning og utvikling, slik at man sikrer en enhetlig og bærekraftig forvaltning av havbruksnæringa. Og det handler om enorme verdier:

I 2016 solgte Norge sjømat til utlandet for 91,6 milliarder kroner

«Mens eksportverdien innen olje og gass har falt med 30 prosent de siste årene, har Norges nest største eksportnæring økt i rekordfart.

Siden 2012 har eksportverdien i fiskerinæringa økt fra 52 milliarder til 90 milliarder i 2016, noe som gir en prosentvis økning på 75 prosent på bare fire år.

Til sammenligning falt eksportverdien for olje og gass fra 630 milliarder i 2012 til 450 milliarder i 2015.» [NRK Nordland 04.01.2017](#)

Senterpartiet vil legge til rette for lokalt forankrede selskap i havbruksnæringen, med mange små og mellomstore bedrifter. Mulighetene for framtidens havbruk er store, og Senterpartiet er opptatt av at det skal legges til rette for videre vekst i havbruksnæringen samtidig som miljøet og livet i havet blir ivaretatt. Senterpartiet mener det er avgjørende å sikre utvikling i fiskeri- og havbruksnæringa gjennom forutsigbare rammebetingelser. Det er viktig å sikre tilgang på gode sjølokaliteter for havbruksnæringa og nødvendig landareal for settefiskproduksjon, som grunnlag for en bærekraftig havbruksnæring.

Senterpartiet vil intensivere tiltak og virkemidler for å hindre rømming, og spredning av lakselus. Reglene for næringa må bygge på nulltoleranse for rømming og spredning av sykdommer fra merdene. Dessuten må næringa og myndighetene bidra med midler til forskning og utvikling, slik at en sikrer en enhetlig og bærekraftig forvaltning av havbruksnæringen. Senterpartiet vil fortsatt være en pådriver for at skatter og avgifter fra havbruksnæringen i større grad skal tilbakeføres til kommuner som setter av areal til havbruksanlegg.

Norge har enorme kystarealer som kan brukes til produksjon av mat, føringredienser, bioenergi osv., og som kan gi rom for nye vekstnæringer. Det er viktig at næringer som ennå er i startgropa, blir hjulpet fram til lønnsomhet og vekst. Som eksempel kan nevnes at tang- og tareproduksjon er særlig interessant.

Innen 2050 kan Norge produsere 20 millioner tonn tang og tare til en årlig verdi av 40 milliarder kroner. – Halvparten kan produseres i oppdrettsintensive områder, mener forskningsleder Aleksander Handå.»

Dyrking av tang og tare kan redusere miljøbelastningen og utnytte kapasiteten for biomasseproduksjon innenfor områder som allerede er avsatt til havbruksnæring, ifølge SINTEF Fiskeri og Havbruk, publisert på [Forskning.no 25.04.2016](https://forskning.no/2016/04/25/forskning-no-25-04-2016)

Produksjon av fisk kan også skje i ferskvann, derfor vil Senterpartiet legge til rette for satsing på innlandsfiskeoppdrett. Og også i innlandet finnes det fiskemottak og foredlingsanlegg, slik som ved Femunden i Hedmark og Valdres i Oppland. Det er også muligheter for næringsutvikling og arbeidsplasser knyttet til fisk og fiskeprodukter også, noe eksemplene under viser.

Telemarkrøye klare for fiskeslakt i Norges første oppdrettsanlegg i ferskvann

I Fyresdal er snart 30 tonn fjellrøye klar til slakting i det første godkjente oppdrettsanlegget i ferskvann. (NRK 29.04.2015) [Telemarkrøye](#)

Fiskemottak ved Femunden

Det er ikke bare ved kysten folk lever av fiske. Så langt unna salt sjø du kommer i Norge, innerst inne i Hedmark (som sammen med Oppland er de eneste fylkene i landet uten kystlinje), finner du Femundfisk AS [NRK 01.08.2014](#)

Rakfisk fra Valdres

["Rakfisk fra Valdres"](#) er merkevare og en beskyttet geografisk betegnelse. Fisken er oppdrettet og produsert i Valdres.

Senterpartiet vil:

- At det settes av tilstrekkelige arealer langs kysten til sjømatproduksjon.
- Opprettholde eierskapsbegrensninger i oppdrettsnæringa.
- Styrke offentlig FoU-innsats for bærekraftig og økende produksjon av dagens oppdrettsarter, og initiere prosjekter for annen havbasert produksjon, herunder planter som kan binde CO2 og være ingredienser for andre produksjoner.
- Fjerne konsesjon for produksjonsmetoder i havbruksnæringa som ikke påvirker det ytre miljøet negativt, som oppdrettsanlegg på land og lukkede anlegg til sjøs.
- At kommunene skal få mer igjen for å avsette areal til havbruksnæringa. Dette bør skje gjennom innføring av en nasjonal arealavgift.

Lyst til å lese mer?

Senterpartiets politikk: <http://www.senterpartiet.no/>

Ta hele Norge i bruk! Senterpartiets program 2017-2021:

<http://www.senterpartiet.no/aktuelt/senterpartiets-program-2017--2021-copy>

[Senterpartiets distrikts- og regionalmelding](#)

[Senterpartiets alternative statsbudsjett 2017](#)

Sp, Ap, KrF og SV enige om jordbruksoppjøret. Enigheten innebærer en økonomisk ramme på 790 millioner kroner. Partiene følger dermed opp jordbruksmeldingen med å sikre bøndene en lik kronemessig inntektsutvikling som andre grupper: <https://www.senterpartiet.no/aktuelt/sp-ap-krf-og-sv-enige-om-jordbruksoppgj%C3%B8ret>

Nærmere skolemat med ny regjering: Tre partier har satt skolemåltidet på programmet etter vårens landsmøter. Enighet mellom Sp, SV og Ap kan gi en storsatsing på folkehelse etter valget: <http://www.skolematensvenner.no/naermere-skolemaltid-med-ny-regjering/>

«Billig mat kan fort bli dyr» Geir Pollestad, 14.02.2017

<https://www.senterpartiet.no/aktuelt/billig-mat-kan-fort-bli-dyr>

„Nordmenn handler lokalmat som aldri før. Beboere på sykehjem er derimot avskåret for dette mangfoldet på grunn av rigide innkjøpsavtaler“ Kost- og ernæringsforbundet 09.02.2017

<https://delta.no/aktuelt/nar-innkjopsavtaler-bestemmer-menyen>

Derfor velger vi norsk mat: Universitetet i Stavanger, 19.06.17

<http://forskning.no/2017/06/derfor-velger-vi-norsk-mat/produsert-og-finansiert-av/universitetet-i-stavanger>

www.senterpartiskolen.no

